

KODEKS ZASAD ETYCZNYCH PSYCHOTERAPEUTY

Ogólne zasady etyki, jakimi winien się kierować psychoterapeuta, określają aktualne kodeksy etyczno-deontologiczne, zwłaszcza Kodeks Etyczno-Zawodowy Psychologa i Kodeksy Zasad Etycznych Towarzystw i Stowarzyszeń zrzeszonych w Polskiej Radzie Psychoterapii. Poniższe zasady etycznego postępowania psychoterapeuty, będącego członkiem Sekcji Psychoterapii Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, zostały sformułowane na podstawie wieloletniego doświadczenia środowiska psychoterapeutów oraz wpisanej w nie tradycji dbania o etykę zawodową psychoterapeuty. Uwzględniono w nich także sugestie European Association of Psychotherapy.

Proces psychoterapii, bazujący na szczególnego rodzaju relacji między klientem a psychoterapeutą, jest integralnie związany z problematyką etyczną. Kontakt z klientem powinien być źródłem zmian pozytywnych, ale może być także źródłem niepowodzeń i polem do nadużyć. Konieczne jest zatem określenie etycznej odpowiedzialności psychoterapeuty wobec osób uczestniczących w procesie psychoterapii.

Niniejszy Kodeks Zasad Etycznych nie jest regulacją prawną w ścisłym tego słowa znaczeniu; określa on standardy odpowiedniego zachowania i postępowania terapeuty, nie zwalniając go wszakże z osobistej odpowiedzialności za przebieg terapii. Ma on pomagać w rozwijaniu wrażliwości etycznej, uzmysławiać wagę tych procedur, które chronią etyczny charakter procesu terapii, a także ułatwiać podejmowanie konkretnych decyzji.

DEKLARACJA ZASAD ETYKI PSYCHOTERAPEUTY

PREAMBUŁA:

- Psychoterapeuta szanuje autonomię, godność i system wartości klienta oraz dąży do zachowania i ochrony fundamentalnych praw człowieka.
- Podstawowym celem działań psychoterapeuty jest realizowanie dobra klienta określonego w kontrakcie.
- Psychoterapeuta jest zobowiązany do poszerzania wiedzy dotyczącej zachowania człowieka, pogłębiania rozumienia siebie i innych, a także do wykorzystania tej wiedzy dla dobra klienta.

- Psychoterapeuta korzysta ze swoich umiejętności tylko dla dobra klienta. Nie powinien zezwalać na niewłaściwe wykorzystanie swoich umiejętności przez inne osoby czy instytucje.
- W swoim działaniu psychoterapeuta przestrzega zasad etyki dotyczących kontaktów z klientami, to jest zasady odpowiedzialności, kompetencji, standardów moralnych i prawnych, poufności, dobra klienta, oraz zasad, które dotyczą stosunków pomiędzy profesjonalistami, wystąpień publicznych, technik diagnostycznych, badań.

ZASADA 1. ODPOWIEDZIALNOŚĆ

Zasada generalna:

Podczas świadczenia usług psychoterapeuta dba o utrzymanie najwyższych standardów zawodowych. Jest świadomy odpowiedzialności za konsekwencje swojego postępowania.

Zasada 1.a: Jako praktyk psychoterapeuta zdaje sobie sprawę z ciążącej na nim odpowiedzialności i ze swojego potencjalnego wpływu na życie innych ludzi. W sytuacjach nacisku, związanych z kontaktami osobistymi, towarzyskimi, instytucjonalnymi, środowiskowymi, lub presją polityczną i finansową, które mogłyby prowadzić do nadużycia jego wpływu, zachowuje szczególną ostrożność. Unika takiego rodzaju relacji, które mogłyby ograniczyć jego bezstronność i spowodować konflikt interesów.

Zasada 1.b: Psychoterapeuta z góry wyjaśnia klientom wszystkie kwestie dotyczące ich wspólnej pracy w ramach zawieranego z nimi kontraktu, określającego cele i metody pracy oraz zasady jej finansowania.

Zasada 1.c: Psychoterapeuta zapobiega zafałszowaniu, wypaczeniu lub niewłaściwemu wykorzystywaniu uzyskanych przez niego informacji przez instytucje, w których jest zatrudniony.

Zasada 1.d: Jako członek organizacji zawodowych i stowarzyszeń psychoterapeuta przestrzega standardów zawodowych i etycznych sformułowanych przez te organizacje i stowarzyszenia.

Zasada 1.e: Jako badacz psychoterapeuta w odpowiedzialny sposób podchodzi do wyboru tematu badań, wykorzystywanych podczas ich prowadzenia metod, sposobów analizy i

przedstawienia wyników. Prowadząc badania uwzględnia zasadę dobra uczestniczących w nich osób.

ZASADA 2: KOMPETENCJA

Zasada generalna:

Psychoterapeuta jest zobowiązany do utrzymywania wysokich standardów w zakresie kompetencji zawodowych. Uznaje granice własnych umiejętności i ograniczenia stosowanych metod. Świadczy jedynie te usługi i używa tych technik, które są zgodne z jego kwalifikacjami, wynikają z odbytego szkolenia i doświadczenia. W dziedzinach, w których nie istnieją jeszcze jasno określone standardy, psychoterapeuta przestrzega koniecznych środków ostrożności, kierując się dobrem swoich klientów. Psychoterapeuta stale uzupełnia swoją wiedzę, szczególnie związaną z wykonywanymi usługami.

Zasada 2.a: Psychoterapeuta uznaje, iż kwalifikacje pozwalające na stosowanie psychoterapii muszą spełniać standardy opracowane przez Polską Radę Psychoterapii.

Zasada 2.b: Psychoterapeuta jest zobowiązany do korzystania z superwizji, kontynuowania własnego szkolenia i troszczenia się o osobisty rozwój.

Zasada 2.c Jako nauczyciel, trener, superwizor psychoterapeuta utrzymuje najwyższy poziom przekazywania wiedzy zawodowej.

Zasada 2.d: Psychoterapeuta, uznając i szanując różnice wynikające z wieku, płci, pozycji socjoekonomicznej, orientacji seksualnej, pochodzenia etnicznego lub ograniczeń fizycznych i umysłowych, stosuje swoje postępowanie terapeutyczne tak, aby uwzględnić kontekst i potrzeby wynikające z tych różnic.

Zasada 2.e: Psychoterapeuta ma świadomość, że osobiste problemy i konflikty mogą przeszkadzać w jego efektywnej pracy. W związku z tym powstrzymuje się od podejmowania jakiegokolwiek działania w tych sytuacjach, w których jego osobiste problemy prowadziłyby do nieadekwatnych zachowań bądź szkody. W momencie uświadomienia sobie osobistych problemów, szuka kompetentnego profesjonalnego wsparcia, aby określić, czy powinien zawiesić, zakończyć lub ograniczyć zakres działalności zawodowej.

ZASADA 3: STANDARDY MORALNE I PRAWNE

Zasada generalna:

Moralne i etyczne standardy, których psychoterapeuta przestrzega w prywatnym życiu, nie są wyłącznie jego sprawą osobistą, ponieważ mogą wpływać na wypełnianie zawodowych obowiązków oraz umniejszać publiczne zaufanie do psychoterapii i psychoterapeutów. Standardy te winny być przedmiotem refleksji psychoterapeuty. Powinien on być wrażliwy na obowiązujące normy społeczne oraz na możliwy wpływ, jaki jego zachowanie może wywierać na innych psychoterapeutów oraz ich klientów, w przypadku gdy odbiega ono od przyjętych zasad. Psychoterapeuta obowiązany jest również być świadomym potencjalnego wpływu swoich zachowań na forum publicznym.

Zasada 3.a: Jako profesjonalista psychoterapeuta zachowuje się zgodnie z zasadami i wytycznymi sformułowanymi przez statuty i kodeksy etyczne obowiązujące w danym zawodzie i w danym podejściu psychoterapeutycznym.

Zasada 3.b: Jako pracownik i pracodawca psychoterapeuta nie angażuje się w żadne praktyki, które są niehumanitarne lub które prowadzą do zachowań nielegalnych, dyskryminacji ze względu na rasę, niepełnosprawność, wiek, płeć, orientację seksualną, religię lub pochodzenie.

Zasada 3.c: W swoich rolach zawodowych psychoterapeuta unika wszelkich zachowań, które mogłyby umniejszyć lub naruszyć prawa człowieka, prawa obywatelskie i inne zagwarantowane ustawowo prawa klienta oraz innych osób, których to może dotyczyć.

Zasada 3.d: Jako praktyk, nauczyciel, trener, superwizor i badacz, psychoterapeuta jest świadomy faktu, że jego system wartości może wpływać na sposób komunikowania się, dobór stosowanych technik, wybór i perspektywę prezentacji materiałów oraz sposób realizacji prac badawczych. Jest szczególnie ostrożny przy podejmowaniu problematyki trudnej, mogącej kogoś zranić.

ZASADA 4. POUFNOŚĆ

Zasada generalna:

Psychoterapeuta jest zobowiązany w pierwszym rzędzie szanować poufność informacji otrzymanych od klientów w trakcie pracy psychoterapeutycznej. Ujawnia takie

informacje wyłącznie za zgodą klienta (lub jego upoważnionego reprezentanta). Wyjątek stanowią takie nadzwyczajne sytuacje, w których nieujawnienie informacji wiązałoby się z wyraźnym niebezpieczeństwem dla klienta lub dla innych, bądź takie, które regulują inne zasady, np. normy prawne. Zgody na ujawnienie informacji w normalnym trybie osoba zainteresowana powinna udzielić na piśmie.

Zasada 4.a: Informacje otrzymane w sytuacji relacji klinicznej lub konsultacji oraz w przypadku analizy danych dotyczących dzieci, studentów, pracowników lub innych osób są omawiane tylko w celach zawodowych i wyłącznie z osobami upoważnionymi do zajmowania się daną sprawą. Pisemne i ustne sprawozdania powinny zawierać wyłącznie dane niezbędne dla ustalenia diagnozy lub skierowania osoby, której dotyczą, do specjalisty bądź odpowiedniej placówki, aby, na ile to możliwe, uniknąć naruszania prywatności.

Zasada 4.b: Psychoterapeuta, który prezentuje osobiste informacje uzyskane w trakcie pracy z klientem, w sprawozdaniach, artykułach, w trakcie wykładów lub w inny sposób na forum publicznym, jest zobowiązany uzyskać uprzednio odpowiednią zgodę lub zmodyfikować wszelkie informacje tak, aby uniemożliwić identyfikację osoby, której dotyczą.

Zasada 4.c: Psychoterapeuta jest zobowiązany do prowadzenia dokumentacji dotyczącej procesu diagnozy i psychoterapii i odpowiada za właściwe jej zabezpieczenie.

Zasada 4.d: W przypadku pracy z osobami niepełnoletnimi psychoterapeuta jest zobowiązany do uzyskania zgody rodziców dziecka lub opiekuna prawnego na stosowanie oddziaływań terapeutycznych. Wobec osób, które nie są w stanie wyrazić dobrowolnej, świadomej zgody (np. pacjentów z rozpoznaniem psychozy), psychoterapeuta dodatkowo troszczy się o ochronę ich interesów, a w razie potrzeby konsultuje się z osobami im bliskimi.

ZASADA 5: DOBRO KLIENTA

Zasada generalna:

Psychoterapeuta szanuje integralność oraz chroni dobro jednostek i grup, z którymi pracuje. W sytuacji konfliktu interesów pomiędzy klientami a instytucjami zatrudniającymi psychoterapeutę, wyjaśnia charakter swoich zobowiązań w stosunku do wszystkich zaangażowanych stron, oraz o wszystkim je powiadamia. Psychoterapeuta dokładnie informuje klientów o celu oraz charakterze wszelkich procedur diagnostycznych i pozostawia klientom swobodę decyzji co do udziału w nich.

Zasada 5.a: Psychoterapeuta powinien być stale świadomy własnych potrzeb i swego potencjalnego wpływu na klientów, studentów, osoby szkolące się oraz podwładnych. Nie może wykorzystywać zaufania i zależności tych osób. Powinien unikać takich relacji, które mogłyby zmniejszyć jego zdolność do profesjonalnego osądu oraz przyczynić się do wzrostu ryzyka wykorzystania tych osób. W procesie terapii psychoterapeuta przestrzega reguł stosowanego podejścia i nie angażuje się w inną relację niż terapeutyczna. Nieetyczne jest utrzymywanie relacji seksualnych z klientami, studentami, osobami szkolonymi, a także z uczestnikami badań.

Zasada 5.b: Kiedy psychoterapeuta zgadza się przyjmować klienta na prośbę osób trzecich (np. rodzica, wychowawcy, lekarza, pracownika socjalnego), jest zobowiązany wyjaśnić charakter tej relacji wszystkim zainteresowanym.

Zasada 5.c: Kiedy wymagania ze strony instytucji wiążą się z naruszeniem przez psychoterapeutę wymienionych lub innych zasad etycznych, stara się on wyjaśnić naturę konfliktu pomiędzy tymi wymaganiami a zasadami. Informuje zainteresowanych o swoich etycznych normach i obowiązkach oraz podejmuje stosowne działania.

Zasada 5.d: Psychoterapeuta z góry ustala z klientami, studentami, osobami szkolącymi się lub uczestnikami badania jasne warunki kontraktu, które obejmują cele, oczekiwania klienta, częstość sesji, czas trwania terapii, warunki finansowe i nie zmienia ich w trakcie trwania relacji. Rzetelnie informuje klientów o specyfice stosowanego przez siebie podejścia terapeutycznego. Nie oferuje ani nie otrzymuje honorariów za skierowanie klienta do innego specjalisty lub ośrodka. Jest zobowiązany do udzielenia informacji o innych, bądź alternatywnych do proponowanej terapii, formach leczenia.

Zasada 5.e: Psychoterapeuta kończy relację terapeutyczną, kiedy (1) został osiągnięty cel terapii, nastąpiła satysfakcjonująca poprawa stanu klienta, (2) klient nie korzysta z relacji terapeutycznej lub kontynuowanie terapii mogłoby przynieść mu szkodę, (3) klient prosi o to. Ograniczenie możliwości finansowych klienta zobowiązuje psychoterapeutę do zmiany warunków kontraktu, wskazania bezpłatnych form uzyskania pomocy psychoterapeutycznej w przypadku, gdy klient wymaga kontynuacji psychoterapii.

Zasada 5 f: W przypadku konieczności przerwania lub zawieszenia terapii z powodów organizacyjnych lub losowych (np. wyjazd, choroba terapeuty), psychoterapeuta zapewnia kontynuację terapii tym klientom, dla których ciągłość terapii jest niezbędna.

ZASADA 6: STOSUNKI MIĘDZY PROFESJONALISTAMI

Zasada generalna:

Psychoterapeuci współpracują z innymi profesjonalistami w interesie klienta. Uwzględniają i szanują specyficzne kompetencje oraz zobowiązania swoich kolegów psychoterapeutów, psychologów, lekarzy i innych profesjonalistów. Szanują prawa i obowiązki instytucji lub organizacji, z którymi są związani.

Zasada 6.a: Psychoterapeuci uznają obszary kompetencji zawodów pokrewnych. W najlepiej pojętym interesie klientów w pełni wykorzystują możliwości dostępu do innych usług profesjonalnych, technicznych oraz administracyjnych. Brak formalnych relacji z innymi profesjonalistami nie zwalnia ich z obowiązku zapewnienia klientom możliwie najlepszych usług profesjonalnych.

Zasada 6.b: Psychoterapeuci znają i uwzględniają tradycje i sposób pracy grup zawodowych, z którymi kooperują. Jeśli klient korzysta z podobnego rodzaju usług innego profesjonalisty, psychoterapeuta traktuje to jako relację profesjonalną i rzetelnie ocenia ją pod względem technik terapeutycznych i dobra klienta. Psychoterapeuta omawia kwestie terapeutyczne z klientem w sposób minimalizujący ryzyko dezorganizacji i konfliktu oraz stara się, jeśli to możliwe, utrzymać jasną i niekonfliktową relację z innymi zaangażowanymi profesjonalistami.

Zasada 6.c: Psychoterapeuci, którzy zatrudniają lub superwizują innych profesjonalistów oraz osoby szkolące się są zobowiązani ułatwić dalszy profesjonalny rozwój tych osób i przyczyniać się do wzrostu ich kompetencji. Powinni zagwarantować im odpowiednie warunki pracy, możliwość zdobywania doświadczenia oraz okresowo przeprowadzać oceny ich pracy. Nie podejmują się szkolenia w zakresie psychoterapii osób, które nie mają odpowiednich kwalifikacji.

Zasada 6.d: Psychoterapeuci nie wykorzystują profesjonalnej relacji z klientem, osobami superwizowanymi, studentami, pracownikami lub uczestnikami badania w celach seksualnych, nie czerpią z niej korzyści osobistych, wykorzystując zależność wyżej wymienionych osób od siebie.

Zasada 6.e: Kiedy psychoterapeuta dowie się o naruszeniu zasad etycznych przez innego psychoterapeutę, zobowiązany jest, stając w obronie klienta oraz reputacji zawodu, zwrócić uwagę danego psychoterapeuty na niestosowność jego zachowania, a w przypadku, kiedy uchybienie ma poważną naturę, podzielić się tą wiedzą z przewodniczącym komisji etyki (*Kwestia do regulacji w przepisach wykonawczych*). Jeżeli oprócz norm etycznych zostało naruszone prawo, psychoterapeuta ma obowiązek powiadomić o tym odpowiednie instytucje. Źródło wiedzy o naruszeniu prawa objęte jest bezwzględną dyskrecją.

Zasada 6.f: W sytuacji prowadzenia badań na terenie instytucji czy organizacji psychoterapeuci starają się o uzyskanie stosownej zgody. Są świadomi zobowiązań względem przyszłych pracowników badawczych i gwarantują instytucji, w której prowadzone są badania, zapewnienie informacji o ich charakterze, a także uznanie jej wkładu.

ZASADA 7: WYSTĄPIENIA PUBLICZNE

Zasada generalna:

Wystąpienia publiczne, ogłoszenia dotyczące usług, reklamy oraz działalność promocyjna psychoterapeutów mają na celu umożliwienie innym dokonania oceny i wyboru opartego o rzetelną informację. Psychoterapeuci prezentują dokładnie i obiektywnie własne kwalifikacje zawodowe, rodzaj prowadzonej działalności, przynależność organizacyjną, a zarazem instytucje lub organizacje, z którymi oni lub ich wystąpienia mogą być kojarzone. W wystąpieniach publicznych przekazujących informacje dotyczące psychoterapii bądź prezentujących możliwości korzystania z technik, produktów, publikacji lub usług psychoterapeutycznych psychoterapeuci opierają swoje wypowiedzi na rzetelnej wiedzy na temat zarówno ich zalet, jak i ograniczeń.

Zasada 7.a: Ogłaszając i reklamując świadczone przez siebie usługi profesjonalne, psychoterapeuci mogą podawać następujące informacje: nazwisko, najwyższy stopień akademicki lub certyfikat uzyskany od akredytowanej instytucji, jego data i rodzaj, przynależność do organizacji psychoterapeutycznych lub innych istotnych z punktu widzenia zawodowego, adres, numer telefonu, godziny pracy, krótki spis proponowanych usług psychologicznych, aktualną informację o cenach usług, znajomość języków obcych oraz warunki ubezpieczenia. Dodatkowe informacje istotne dla klienta mogą być załączone, jeśli nie zakazuje tego inny paragraf *Zasad Etyki*. Informacja nie może wprowadzać klienta w błąd.

Zasada 7.b: Psychoterapeuci w żaden sposób nie wynagradzają przedstawicieli prasy, radia, telewizji lub innych mediów ani nie przekazują im wartościowych prezentów, uprzedzając lub rewanżując się za propagowanie odpowiednich informacji. Płatne ogłoszenie musi być oznaczone jako płatne, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to wyraźnie widoczne z kontekstu.

Zasada 7.c: Ogłoszenia lub reklamy kursów, szkoleń i wszelkich usług proponujących rozwój osobisty powinny zawierać jasny opis przekazywanej wiedzy i umiejętności. Przed rozpoczęciem pracy przedstawione powinno być wykształcenie, doświadczenie członków zespołu szkolącego, ceny usług, kryteria naboru, cele edukacyjne oraz konsekwencje wynikające z umowy.

Zasada 7.d: Psychoterapeuci nie występują w celu uzyskania osobistych korzyści w reklamach lub ogłoszeniach komercyjnych doradzających dokonanie zakupu lub zastosowanie produktu czy usługi własnej lub pochodzącej z konkretnego źródła, jeżeli ich udział jako psychoterapeutów ma uwiarygodnić informacje o zaletach oferowanego produktu czy usługi.

Zasada 7.e: Psychoterapeuci prezentują naukę i sztukę psychoterapii oraz oferują swoje usługi, produkty, a także publikacje uczciwie i dokładnie, unikając niewłaściwej prezentacji, odwołującej się do sensacji. W działaniach reklamowych i promocyjnych kierują się podstawową zasadą, jaką jest umożliwienie społeczeństwu wyrobienie sobie własnych, opartych na informacjach sądów, opinii oraz wyborów.

Zasada 7.f: Psychoterapeuci są zobowiązani do prostowania wypowiedzi osób posiadających profesjonalne kwalifikacje psychoterapeutyczne lub kojarzonych z tego typu usługami, jeżeli w jakiś sposób naruszają one wyżej wymienione zasady.

Zasada 7.g: Indywidualne usługi diagnostyczne lub terapeutyczne świadczone są wyłącznie w kontekście profesjonalnej relacji psychoterapeutycznej. W przypadku, kiedy porada osobista jest udzielona za pomocą prelekcji lub pokazów, artykułów w gazetach lub czasopiśmie, programów radiowych lub telewizyjnych, poczty i innych środków komunikacji, psychoterapeuta korzysta z najbardziej aktualnej wiedzy i stara się w swoim wystąpieniu prezentować najwyższy poziom profesjonalizmu.

ZASADA 8: TECHNIKI DIAGNOSTYCZNE

Zasada ogólna:

W trakcie tworzenia, publikacji i stosowania psychoterapeutycznych lub psychologicznych technik diagnostycznych psychoterapeuci działają w najlepiej pojętym interesie klienta. Chronią wyniki diagnozy przed niewłaściwym ich użyciem. Szanują prawo klienta do znajomości rezultatów, interpretacji oraz podstaw sformułowanych wniosków i zaleceń. Psychoterapeuci dążą do zapewnienia właściwego użycia technik i testów diagnostycznych przez innych, dbają o nierozpowszechnianie ich w celach, do których nie są przeznaczone.

Zasada 8a: Psychoterapeuci szanują prawa klientów do otrzymania pełnych wyjaśnień dotyczących celu zastosowania i charakteru danej techniki diagnostycznej, w języku zrozumiałym dla klienta. W przypadku, kiedy wyjaśnień ma udzielać ktoś inny, np. sekretarka, psychoterapeuta ustala procedurę zapewniającą ich adekwatność.

Zasada 8b: Psychoterapeuci, będąc odpowiedzialni za tworzenie i standaryzację testów psychologicznych i innych technik diagnostycznych, stosują przyjęte procedury naukowe i przestrzegają odpowiednich standardów (EAP, PTP).

Zasada 8c: Przedstawiając wyniki diagnozy, psychoterapeuci formułują zastrzeżenia, uwzględniając zmienność trafności i rzetelności w zależności od sytuacji, w jakiej przeprowadzane było postępowanie diagnostyczne i ewentualnie niewłaściwość norm w stosunku do badanej osoby. Psychoterapeuci starają się zagwarantować, aby diagnoza i interpretacja wyników nie zostały niewłaściwie wykorzystane przez inne osoby i instytucje.

Zasada 8d: Psychoterapeuci zdają sobie sprawę z tego, że wyniki diagnozy mogą się zdezaktualizować ze względu na upływ czasu i niepełne dane. Starają się zapobiegać niewłaściwemu wykorzystaniu nieaktualnych i niekompletnych technik.

Zasada 8e: Psychoterapeuci, oferując usługi obliczania i interpretacji wyników, potrafią przedstawić argumenty na rzecz zastosowania danej procedury dla uzyskania określonych interpretacji. Publiczna oferta tego typu usług jest skierowana wyłącznie do innych profesjonalistów.

Zasada 8f: Psychoterapeuci nie promują stosowania psychoterapeutycznych lub psychologicznych technik diagnostycznych przez osoby bez odpowiedniego przeszkolenia i właściwych kwalifikacji.

Zasada 8g: Psychoterapeuci nie stosują metod i technik terapeutycznych poza kontekstem terapeutycznym.

ZASADA 9: BADANIA

Zasada ogólna:

Decyzja dotycząca przeprowadzenia badań powinna być przemyślana i opierać się na ocenie indywidualnego psychoterapeuty, uwzględniającej sposób, w jaki badania te najlepiej przyczynić się mogą do rozwoju nauk społecznych i przyrodniczych oraz dobra człowieka. Psychoterapeuta rozważa alternatywne kierunki, w które mogłyby być zaangażowana energia i środki badacza. Troszczy się równocześnie o dobro ludzi, którzy biorą udział w badaniu. Zna przepisy i standardy zawodowe regulujące przeprowadzanie badań z udziałem ludzi.

Zasada 9a: Psychoterapeuta planując badanie jest odpowiedzialny za staranną jego ocenę pod względem moralnym. W przypadku możliwości naruszenia jakiegokolwiek zasady, badacz jest zobowiązany do znalezienia etycznego rozwiązania. Powinien on zachować surowe środki ostrożności w celu zabezpieczenia praw jednostki.

Zasada 9b: Badacz zawsze jest odpowiedzialny za zagwarantowanie przestrzegania standardów etycznych w trakcie badania. Jest również odpowiedzialny za zachowania zgodne ze standardami etycznymi swoich współpracowników (asystentów, studentów, pracowników laboratorium) w stosunku do osoby badanej. Oni również zaciągają podobne zobowiązania.

Zasada 9c: Godność osoby badanej ma być chroniona. Badacz przed rozpoczęciem badania ustala z badanym jasne reguły współpracy. Mają one określać rodzaj zobowiązań i zakres odpowiedzialności obu stron. Badacz jest zobowiązany dotrzymać obietnic i ustaleń wynikających z umowy. Informuje on badanego o takich aspektach badania, które mogą wpłynąć na chęć uczestnictwa w nim. Dodatkowo wyjaśnia te aspekty, które mogą interesować osobę badaną. Badania z udziałem dzieci oraz osób, których rozumienie i

porozumiewanie się jest w jakiś sposób ograniczone, wymaga zastosowania specjalnych procedur ochronnych.

Zasada 9d: Wymagania metodologiczne badania mogą wiązać się z koniecznością ukrycia lub zafałszowania części danych. Przed rozpoczęciem takiego badania badacz jest szczególnie zobowiązany, aby (1) określić, czy zastosowanie takiej metody jest uzasadnione spodziewaną wartością naukową, edukacyjną wyników; (2) ocenić, czy możliwe są inne metody badania niewymagające ukrywania lub fałszowania części informacji; (3) zagwarantować dostarczenie badanym wyjaśnień tak szybko, jak to jest możliwe.

Zasada 9e: Badacz w pełni respektuje prawo badanego do wycofania się z badania w każdym momencie. Jest zobowiązany do szczególnej dbałości w tej kwestii, jeżeli jest autorytetem dla badanych. Dotyczy to sytuacji, kiedy badanymi są pacjenci, studenci, podwładni badacza. Prawa jednostki są nadrzędne w stosunku do zobowiązań wynikających z prowadzenia badań.

Zasada 9f: Badacz chroni uczestnika badania przed fizycznymi i psychicznymi niedogodnościami, szkodą i niebezpieczeństwem, które mogą wynikać z sytuacji badania. Jeżeli istnieje możliwość negatywnych konsekwencji, badacz informuje o tym. Procedury, które wiążą się z możliwością poważnej lub trwałej szkody uczestnika, nie mogą być stosowane, chyba że niezastosowanie ich naraża uczestnika na większą szkodę. Uczestnik badania powinien być poinformowany o możliwości kontaktu z badaczem w przypadku pojawienia się napięcia, potencjalnej szkody lub pytań dotyczących badania.

Zasada 9g: Po zebraniu danych badacz przekazuje informacje dotyczące natury badania. Badacz ponosi szczególną odpowiedzialność za sprawdzenie, czy nie występują jakiegokolwiek szkodliwe konsekwencje dla uczestników badania.

Zasada 9h: W przypadku, kiedy wynik badania wiąże się z niepożądanymi konsekwencjami dla osoby badanej, badacz jest odpowiedzialny za dostrzeżenie, usunięcie lub skorygowanie tych konsekwencji dla uczestnika, w tym długofalowych.

Zasada 9i: Informacje dotyczące uczestnika uzyskane w toku badania są poufne, jeżeli wcześniej nie zostało ustalone inaczej. Kiedy inne osoby mogą mieć dostęp do informacji, ta

możliwość jest przedstawiana osobie badanej jako część procedury (wraz z planem ochrony poufności) i wymaga jej świadomej zgody.

Warszawa, 26 kwietnia 2007 r.
Komisja Etyki Sekcji Psychoterapii
Polskiego Towarzystwa Psychologicznego
Barbara Józefik
Wojciech Sobański
Barbara Tryjarska